

Доц. д-р БОЙКО КОЛЕВ, ГЮЛА КАМБАЧ

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ "НЕОФИТ РИЛСКИ", гр. БЛАГОЕВГРАД

**ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА
В РЕГИОНА НА ГР. ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ**

INFORMATION SYSTEM FOR TOURISM MANAGEMENT IN GOZE DELCHEV REGION

Assoc. Prof. BOYKO KOLEV, Ph.D.,

GULA KAMBACH

SOUTH-WESTERN UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI", BLAGOEVGRAD

Abstract: The subject of this study is developing an information system for assisting the development and management of tourism in Goze Delchev district. This district of the study could be characterized by unique nature and resources, protected natural objects and territories, churches and monasteries, archeological objects, architecture and ethnographic landmarks, museums, social and demographic conditions.

The main aim of the study is to develop a modern, reliable and flexible information system for management the development of ecological and country tourism in the region.

Programme realization include develop a data base for collecting and saving highly varied information for possible tourism destination and develop multivariate offers for short time tourism in dependence of users requirements.

The suggested work is universal and could be applied not only for Goze Delchev district but also for random region of Bulgarian territory.

Key words: data base, tourist destinations, management of alternative and country tourism, municipality assignment, specially and effective free time using

УВОД

Районът на Гоце Делчев (1367 км²) се намира в Югозападна България и заема най-южните погранични територии с Гърция. Той включва общините Гоце Делчев, Хаджидимово, Гърмен и Сатовча като обхваща 58 селища, в т.ч. 2 града (Гоце Делчев и Хаджидимово, с население 83339 жители по данни от 1995 г.). Живописното разположение на Гоцеделчевския район върху една изключително красива природна мозайка — части от Пирин, Западните Родопи, Славянка и Стъргач планина, долината на Средна Струма и Гоцеделчевската котловина, в съчетание с множеството лековити минерални извори и наличие на ценни културно-исторически забележителности с национално и международно значение го прави уникален сред останалите обекти на изследване, включени в проекта

ПРОЕКТ. Община Гоце Делчев се утвърждава като територия със стабилно икономическо развитие през последните години, като се очаква още по-голям подем след откриването на новия Граничния контролно-пропускателен пункт с Република Гърция. Ръстът на инвестициите и развитието на частната инициатива е висок. През 1998 г. в Гоце Делчев е създаден (с финансова помощ от Британски Ноу Хау Фонд) Туристически информационен център в сградата на общината. Той функционира и понастоящем, но е необходимо неговото разширяване и развитие. През 1997 и 2001 г. са правени инвентаризации на туристическите ресурси на общината (вкл. селата), които се нуждаят от известно осъвременяване с цел обезпечаването с информационни и рекламни материали на община Гоце Делчев. За привличане на нови туристи и

развитие на туризма като икономически отрасъл в региона възниква необходимост от създаване на съвременна и надеждна програма за създаване и управление на база данни за развитие и управление на туризма, която включва данни за:

- Налични селски квартири, семейни хотели и ресторанти;
- Природни, исторически, археологически и архитектурни забележителности;
- Туристически атракции - занаяти, фолклорни празници, традиции и обичаи.
- Целта на настоящата разработка е програмната реализация на съвременна, надеждна и гъвкава система за създаване и управление на база данни, която да удовлетворява условията за специализирано и ефективно използване на свободното време.

ОБЕКТ И МЕТОДИ

Уникалното съчетание на разнообразен релеф (от 430 до 2709 м), благоприятен климат (с планинско-средиземноморски черти) и лечебни минерални извори представлява изключително ценен комплекс природни дадености с възможност за конкурентно включване на Гоцеделчевския район в туристическо предлагане. Голямото природно богатство благоприятства развитието на екологичен и устойчив туризъм. За разнообразяване престоя на туристите могат да се организират комбинирани еднокдневни и полудневни пешеходно-познавателни маршрути до атрактивни природни забележителности. Има отлични условия за практикуване на различни рекреационни дейности около водоемите и в горска среда: слънчеви и водни бани, любителски риболов, организиране на излети с пикник, спортуване за здраве, събиране на диворастващи плодове и гъби, наблюдаване на диви животни в естествената им среда и т.н. За балнеоложка профилактика могат да се ползват откритите басейни в Огняновски минерални бани, местността Топлика и с.

Мусомища. Специфичният микроклимат в планинския курорт Попови ливади позволява комбиниране на екологичния туризъм с климатолечение и профилактика.

Термоминералните извори в банския курорт Огняново, лековити за широк диапазон заболявания, в съчетание със специфичния микроклимат и изградената модерна база на профилакториум "Огняново" са добра основа за развитие не само на вътрешен, но и на международен медицински туризъм. Наличието на интересни природни феномени, множеството реки и водоеми, пълни с риба, голямото богатство и разнообразие на растителни и животински видове, в т. ч. значителен брой ендемити и реликти, и наситеността на защитени обекти и територии с уникална природа благоприятстват развитието на хобитуризма /спелеология, трекинг-турове, спортен риболов и гребни спортове, ботанически и орнитоложки експедиции, чист екотуризм в Народния парк и резерватите и др./.

Добрата дивечоразвъдна база и натрупаният опит в Горско стопанство - с. Сатовча позволява развитие на международен ловен туризъм. Природните красоти на Пирин, Западните Родопи и Славянка са един от основните фактори за голямата атрактивност на района като цяло.

В периода (1994 – 1998 г.) община Гоце Делчев и Търговско-промишлената палата са партньори в проекта РЕМДЕП, реализиран с подкрепата на Британски Ноу Хау Фонд. Основен резултат на проекта е проучването на възможностите и приоритетите и разработването на стратегия за икономическото развитие на общината и стратегия за развитие на туризма в региона. Община Гоце Делчев е включена в проекта ПРЕСТ (Проект за устойчив туризъм в Пирин и Рила (1994–1997 г.)), финансиран също от Британски Ноу Хау Фонд.

В резултат от изпълнението на ПРЕСТ през 1997 г. е създадена регионалната туристическа организация Пирински туристически форум (ПТФ), на която община Гоце Делчев е съучредител.

Създаването на бази от данни и реализирането на програми за управлението им се разглеждат от [Азълъв, 1991] и [Владимиров, 2001]. За създаване на базата данни, в която да се съхранява информацията необходима за функционирането на програмата, е избрана средата на MS Access [Microsoft Access Professional, 2004]. Предимствата на тази среда са, че тя е лесна за разработка и управление, със съвременен графичен дизайн, с много вградени функции, които предоставят една отлична възможност за работа. Самата база се съвместява в един файл с разширение MDB, което също много спомага за лесното и използване. Драйверът за нея се разпространява безплатно от Microsoft и е известен като MDAC или Microsoft Data Access Components. Обикновено се разпространява с Internet Explorer. Някои алтернативни подходи са предложени от [Владимиров, 2001].

Фиг. 1. Структура на базата данни

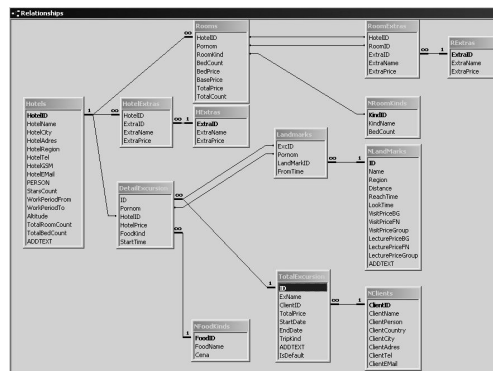
РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Стартовият екран е показан на фиг. 2. От него последователно се извикват всички други екрани и функции включени в програмата. Ето защо е много важно да се избере начин за тяхното извикване, който да предоставя добра видимост и пространно разположение, което бързо да се запомня от потребителя. Този ефект е постигнат чрез използване на

На фиг. 1 са представени таблиците и връзките между тях. Те дават детайлна представа за структурата на базата данни, както и за нейната функционалност. Основната таблица е TotalExcursion. От нея има връзка към таблицата за номенклатурата на клиентите и към DetailExcursion, в която се записва програмата за екскурзията. От там се връзва с посетените туристически обекти и с хотелите за нощувка.

Програмата се инсталира от **TripHandbook** чрез стартирането на файла **THbSetup.exe**. Протича една стандартна инсталация, в която се указва къде да се инсталира програмата, както и къде да се позиционира стартиращия **shortcut**. При успешно приключване на инсталацията **TripHandbook** може да се стартира от указаната от потребителя позиция. Със стартирането му ще се покаже стартовия (главния) екран (фиг. 2.).

Фиг. 2. Стартов екран на приложението

меню, композирано от прозрачни бутони, на които кратко и еднозначно са определени функциите на програмата, като следва:

Поддържане на номенклатури. Тази функция представя първоначалното попълване на данните, без които е невъзможно използването на програмата. За удобство на потребителя особено след натрупване на по-голям

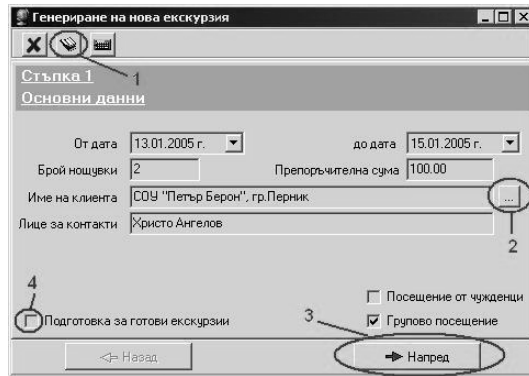
обем от данни са представени още две функции за улеснено търсене на конкретни данни. Това са филтриране и позициониране. След като сме попълнили необходимите данни в номенклатурите можем да преминем към въвеждането към друга номенклатура, която съзнателно е изнесена в отделно меню, поради сложността на връзките и големият обем необходима за въвеждане информация, а именно – номенклатурата на хотелите.

За да достигнете тази функция трябва да се избере от главния екран посредством натискането на бутона **“ХОТЕЛИ”**. Поради по-големия си обем, данните в тази функция се въвеждат в две папки. Данните за екстрите (условията), които предоставя хотела, както и видовете стаи с техните екстри, се въвеждат на отделен екран. Това става като се натисне бутона **“Добави”** под всяка от двете таблици. Ако се натисне бутона **“Добави”** под таблица **“Екстри на хотела”** ще се появи екран за помощ от номенклатура. От него може да се избере съответната екстра, която трябва да добави. Ако тя не присъства там, ще се наложи да се отиде в главния екран и от там да се избере меню **“Номенклатури”**, да се въведе там, а после отново да се върне в **“Хотели”** и да се добави. Ако се натисне бутона **“Добави”** под таблица **“Стаи”** ще се представи екран за тяхното въвеждане. На този екран може да се избере от полето за избор **“Вид стая”** типа на стаята. При избор автоматично се попълват от номенклатурата броя легла в стаята. След това в полето **“Цена за едно легло”** се попълва цената за едно легло, в следствие на което автоматично се изчислява базовата цена на стаята. Това е цената без никакви екстри. За да се добавят екстри в стаята трябва да се натисне бутона **“Добави”** под таблица

“Екстри в стаята”. Ще се покаже екрана за избор от номенклатура и от там ще се избере съответната екстра. За да се изчисли общия брой стаи в хотела, както и общото число на леглата, трябва да се въведе стойност в полето **“Общ брой такива стаи в хотела”**. За да се потвърдят всички въведени данни трябва да се натисне бутона **“Избор”**. Това действие ще добави този тип стая към избрания хотел и ще ни върне към предходния екран. Там ще видим, че този тип стая се е добавил в таблицата **“Стаи”**, а броят на стаите и броя на леглата в папка **“Основни данни”** се е актуализирал.

Ако от главния екран се избере функцията **“Нова екскурзия”** ще се отвори екран, на който данните се въвеждат последователно на стъпки, като преминаването от стъпка на стъпка става посредством бутоните **“Напред”** и **“Назад”**.

При стъпка **“Основни данни”** се задават основните параметри, въз основа на които се определя броя стъпки, както и ценовите групи за тарифиране на туристическите услуги. Тук се въвеждат началото и края на екскурзията, като разликата в дните се пренася автоматично в полето **“Брой нощувки”**. Именно броят на нощувките определя и броя на междинните стъпки – стъпките, в които се определя дневната програма. Когато се позиционира върху полето **“Име на клиента”** може да се избере клиента като с функционалния клавиш **F3** или с иконката **“Помощ от номенклатура”**(1). От появилия се екран за помощ от номенклатура можете да се избере клиента, а ако не е въведен с натискане на бутончето до полето **“Име на клиента”**(2), където може да се въведе новия клиент, а след това да се избере по познатия начин (фиг. 3).

Фиг. 3. Екскурзии

Следващата стъпка е свързана с определянето на дневната програма. Броят на тези междинни стъпки се определя от броя на дните на екскурзията. Те са еднотипни и няма никаква разлика във функционалността и логиката на изпълнение. В нея се избира вида на хранене от полето за избор **“Вид хранене”**. За да се избере хотела, в който ще се нощува се позиционира върху полето **“Нощувка в”** и се стартира помощ от номенклатура. В полето **“Начало в”** се задава началният час на дневната програма. Чрез бутона **“Добави”**, който се намира под таблица **“Забележителности”** се добавя нов туристически обект за посещение в дневната програма. Началното време се изчислява на базата на зададеното време за започване на програмата или от предходно посещение на забележителност, като се вземе в предвид и времето за достигане на туристическия обект. Времето и цената се взимат директно от номенклатурата на туристическите обекти. В горния десен ъгъл се вижда калкулирана цената за дневната програма. В нея се включва цената за храненето, нощувката и таксите за посещенията на туристическите обекти, ако има такава. Чрез натискането на бутона **“Напред”** поетапно стъпка по стъпка се достига до последната стъпка. В нея се калкулира крайната цена на екскурзията, записва

се името на екскурзията, както и бележки по нея. С натискането на бутона **“Запис”** се запамятват окончателно всички данни за екскурзията и се връщаме в основния екран. За да се види информация за издадената вече екскурзия трябва да изберем от **“СПРАВКИ”** функцията **“ПРЕГЛЕД НА ЕКСКУРЗИИ”**.

При влизане в този екран, за да се ограничи забавянето при визуализацията на всички екскурзии, които с течение на времето биха набъбнали до внушително число и това би забавило драстично работата на програмата се представя времеви критерий (1), който значително намалява броя на изведените екскурзии. Този критерий също така улеснява търсенето на конкретна екскурзия и може да се възприема като филтър. Трябва да се въведе период **“От дата”** до **“до дата”** и да се натисне бутона **“Визуализация”**. Визуализираните екскурзии се намират в таблица, като в таблица са изведени дневните програми за избраната екскурзия. В таблица са представени туристическите обекти за конкретния избран ден. Този вид таблично представяне на данните дава много добра видимост и възможност за полесно боравене с информацията. При натискане на десен бутон на мишката върху някоя екскурзия ще се появи контекстно меню с две опции – **“Изтриване”** и **“Печат”**. При избор на

“Изтриване” се изтриват данните за маркираната екскурзия. При избор на “Печат” ще се визуализира справка за информацията за избраната екскурзия. От тази справка може да се разпечата информацията на хартиен носител. Броя на отпечатванията е неограничен. Имайки тази справка клиента може винаги да знае кога и къде ще се намира

в периода на цялата екскурзия и ще разполага с точен график на посещенията. Отпечатването става от стандартен диалогов прозорец, в който трябва да се избере принтера като устройство и да натиснете бутон “Print”. Там можете да изберете броя копия и от коя до коя страница да е разпечатката (фиг. 4).

Преглед на предложените екскурзии

1

Данни за екскурзия Ученици СОУ "П.Берон" гр.Перник стр. 1
 От дата 13.01.2005 г. до 14.01.2005 г.
 Бележки: Ще се запознаят с характерната за района флора и фауна. Ще посетят обекти с национално значение. В Маламовата къща ще има специално представление, което ще запознае учениците с традиционните стилове пеене, както и типичните за областта занаяти.

Данни за клиента
 Име: СОУ "Петър Берон", гр.Перник Лице за контакти: Христо Ангелов
 Държава: България Град: Перник Адрес: ул. "3-ти март" 21
 Тел.: 068/59827 e-mail: hangelov@abv.bg

Ден	Хотел	Осигурено хранене	Цена порцион	Цена нощувка	Доп. такси	Общо
1	Маламовата къща	Пълен пансион	15.00	12.00	0.00	27.00

Информация за посетените обекти

No.	Начален час	Наименование	Област	Време за достигане	Време за оглед	Отстояние в км.	Такса за посещение	Такса за беседа
1.	11:00	Брезнишки водопад	Северен Пирин	60 мин	60 мин	17 км	0.00	0.00
2.	12:15	Чинарбай	Гоцеделчевска	15 мин	60 мин	1 км	0.00	0.00
3.	14:35	Частните рибарници на Румен	долината на р.Места	20 мин	120 мин	5 км	0.00	0.00

Ден	Хотел	Осигурено хранене	Цена порцион	Цена нощувка	Доп. такси	Общо
2	Маламовата къща	Закуска	3.00	12.00	0.00	15.00

Информация за посетените обекти

No.	Начален час	Наименование	Област	Време за достигане	Време за оглед	Отстояние в км.	Такса за посещение	Такса за беседа
1.	16:00	Каменишки езера	Каменишки циркус,	360 мин	120 мин	17 км	0.00	0.00
2.	18:20	Чинар	долината на р.Места	20 мин	60 мин	6 км	0.00	0.00

Дата на отпечатване: 12.01.2005

Общо за цялата екскурзия: 42.00

Фиг. 4. Справки и печат

Следващата справка е представена на фиг. 5. Тази справка абсолютно припокрива “Прегледа на екскурзиите”

с разликата, че тука се визуализират готовите, предварително запазени екскурзии.

Готови (промоционални) пакети

От дата 01.01.2005 г. до дата 12.01.2005 г. Визуализация

No.	Начална дата	Крайна дата	Наименование	Клиент име	Вид посетители
201	01.01.2005 г.	02.01.2005 г.	Екскурзия с една нощувка	Български граждани	Безплатно
196	11.01.2005 г.	13.01.2005 г.	Екскурзия за 3 дена	Български граждани	Безплатно

Изтриване
 Печат
 Създаване на нова екскурзия

Ден	Начален час	Хотел	Осигурено хранене	Цена порцион	Цена за нощувка	Доп. такси
1	10:00	Маламовата къща	Пълен пансион	15.00	12.00	0.00
2	10:00	Маламовата къща	Закуска	3.00	12.00	0.00

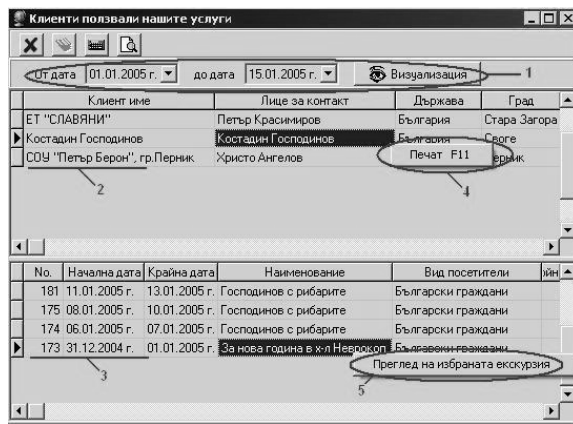
No.	Начален час	Наименование	Област	Време за достигане	Време за оглед
1	11:00	Брезнишки водопад	Северен Пирин с.Брезница,	60 мин	60 мин
2	12:15	Чинарбай	Гоцеделчевска котловина г.	15 мин	60 мин
3	14:35	Частните рибарници на Румен Ципаров	долината на р.Места гр.Гоц	20 мин	120 мин

Фиг. 5. Готови екскурзии

Поредната функция е “Създаване на нова екскурзия от готова”, която се извиква от контекстното меню на предварително избраната екскурзия. При нейното избиране се появява екран, в който се въвеждат условното име на екскурзията, периода, в който ще се проведе, клиента и основни бележки. Клиента може да се избере с помощ от номенклатура, която се извиква след като се е позиционирал върху полето “Име на клиента”. След попълване на необходимите данни и натискането на бутона “Запис” от избраната записана екскурзия се създава нова, която ще може да се види от справката “Преглед на екскурзии”.

Визуализирането (фиг. 6) става като се въведат “От дата” и “до дата” и се натисне бутона “Визуализация” (1).

Клиентите се появяват в горната таблица (2), а ползваните от тях екскурзии са представени в долната таблица (3). При предвижване върху друг клиент данните в долната таблица се променят и показват неговите екскурзии. В тази справка са включени две функции за печат. Едната е “Преглед на избраната екскурзия” (5). Това е познатата справка за екскурзиите. Предимството на представянето и тука е, че улеснява потребителя да я разпечата направо от тук, а не да я търси в “Преглед на екскурзии”. Втората функция е “Печат” (4). Тя подготвя за разпечатване данните на клиента и ползваните от него екскурзии, като дава детайлна представа за данните подредени прилежно по датата на посещение в обратен ред (фиг. 7).

Фиг. 6. Клиенти

Данни за Костадин Господинов

Лице за контакти: Костадин Господинов

Държава: България

Град: Своге

Адрес: ул.Китка

Тел.: 091283

e-mail: kosea@svoге.net

стр. 1

No.	Начална дата	Крайна дата	Наименование на екскурзията	Посетители	Стойност
1	11.01.2005 г.	13.01.2005 г.	Господинов с рибарите	Български граждани	55.00 лв
Бележки: Риболовен излет					
2	08.01.2005 г.	10.01.2005 г.	Господинов с рибарите	Български граждани	71.00 лв
3	06.01.2005 г.	07.01.2005 г.	Господинов с рибарите	Български граждани	51.00 лв
Бележки: Пак идват за рибя. Този път ще ходят и в частните рибарници на Румен Ципаров					
4	31.12.2004 г.	01.01.2005 г.	За нова година в х-л Неврокоп	Български граждани	51.00 лв
Бележки: Един път да дойдат за хапване и за пийване :)					
Общо 4 пъти наш клиент					Общо: 228.00 лв
Средна цена на екскурзиите 57.00 лв					
Дата на отпечатване: 12.01.2005					

Фиг. 7. Печат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработен е конкретен научно-технически и приложен проблем, отнасящ се до подобряване условията за специализирано и ефективно използване на свободното време, подпомагащ развитието и управлението на туризма в района на Гоце Делчев.

Реализирана е съвременна, надеждна и гъвкава система за създаване и управление на база данни, както и за управление развитието на екологичния и селски туризъм в региона. Програмната реализация е концентрирана както върху

разработване на система база данни за събиране и съхранение на разнообразна информация за възможните туристически дестинации, така и за разработване на многовариантни предложения за краткосрочен туризъм, в зависимост от конкретните изисквания на потребителите.

Програмата е универсална и може да се приложи в произволен район от територията на България, стига да бъде захранена с необходимата за пълноценното ѝ функциониране базова информация.

Разработката е представена на Научна конференция на Стопанския факултет при ЮЗУ „Н. Рилски“ „Икономика на свободното време“, проведена на 17-19 ноември 2005 г.

ЛИТЕРАТУРА

1. Азълов, П. 1991. Бази от данни, изд. "Техника".
2. Владимиров, С. 2001. Визуално програмиране и Web дизайн, лекции.
3. Microsoft Access Professional. 2004. Софтпрес. С.